

בס"ד. ש"פ וישב, כ"א כסלו, ה'תשכ"ד

(הנחה בלתי מוגה)

להבין ענין החלומות, ומבואר בזה במאמר קצר של אדמו"ר הזקן ד"ה ענין החלומות¹ [וכנראה (אף שלא נרשם זמן אמירת המאמר) ה"ז שייך לפרשת וישב (או מקץ) שבה מדובר אודות ענין החלומות, וכפי שמצינו בהדרושים בתורה אור, תורת חיים ואור התורה² שנתבאר בהם ענין החלומות], שנלאו הפלוסופים להשיג ענין החלום מהו, כי, מה שיש לומר שהוא כח הדמיון כו', הלא יחלום החולם גם מה שלא ראה ולא חשב מעולם, וגם מה שיש בחלומות ענינים אמיתיים ושקרים כו', אלא אי אפשר לשכל אנושי להשיג מהו החלום. אמנם ענין החלום הוא היפך הטבע, כמו הנס שידלק המים במקום שמן לאחר שנתהפכו הצירופים של שמן למים (ע"י מי שאמר לשמן וידליק כו'³). וממשיך לבאר, שזהו בחי' קטנות שבגדלות. דהנה, ענין הנס עצמו מצד הפיכת הצירופים נעשה ע"י התגלות הארה מעלמא דאתכסיא, והוא מבחי' גדלות המוחין, אבל מה שיתפלא השכל האנושי מן הנס, זהו בחי' קטנות שבגדלות, שהרי השכל האנושי אינו משיג איך ידלק המים במקום שמן (לאחר שנתהפכו הצירופים), אלא שכאשר רואה בעיניו שידליק המים את הפתילה, יתפלא ביותר, ופליאה זו היא קצת הארה מהארת עלמא דאתכסיא (והיינו, שבחי' הגדלות שבזה הוא לפי שהתפעלות היא ממה שרואה את הענין הגבוה, אבל לאיך גיסא, כיון שהתפעלות היא מזה שאינו משיג את הענין הגבוה, לכן ה"ז נקרא קטנות שבגדלות). משא"כ מי שלא ראה את הנס, לא יתפלא כלל, ולא יאיר בו כלל מהיפוך הטבע, וזהו בחי' קטנות ממש. ועד"ז הוא גם בענין החלומות, שהם היפך הטבע, שהרי יש בהם ענינים נעלמים מעין השכל, שמה שמשיג השכל האנושי מהם הוא רק בחי' קטנות שבגדלות⁴.

1 כחולמים בתו"א וישב כח, ג ואילך. ד"ה ויהי מקץ הב' בתורת חיים מקץ רטו, ב ואילך. ד"ה להבין ענין החלומות באוה"ת מקץ (כרך 1) תתש, ב ואילך. וראה ד"ה שיר המעלות תשכ"ז (סה"מ תשכ"ז ע' טו ואילך).

2 תענית כה, א.

3 ע"כ תוכן המאמר.

1) בביכל המאמרים בכתי"ק אדהאמ"צ עם הגהות הצמח צדק — לאחרי המאמר ד"ה ונשב בגיא שנת"ל (בד"ה קטנתי ד"ט כסלו) — יש ב' מאמרים קצרים: הא', ד"ה מה אנוש כי תזכרנו, והב', ד"ה ענין החלומות (נדפסו לאח"ז במאמרי אדה"ז תקס"ב ח"א ע' צד ואילך).

2) ראה ד"ה שיר המעלות בשו"ב גו' היינו

(ב) אך צריך להבין, דהנה, בענין החלומות יש ביאור נוסף במאמר מאדמו"ר הזקן⁵, וכן מאדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע⁶ (כפי שנתבאר מכבר⁷), שענין החלומות הוא בשביל תיקון אותיות המחשבה והדיבור שבמשך היום, הן האותיות הבלתי רצויים שצריך לדחותם ולבטלם, והן האותיות דעניני הרשות שצריכים לבררם ולזככם ולהעלותם, שכל זה נעשה ע"י החלומות. ואילו כאן מבואר שענין החלומות הוא היפך הטבע, שזהו"ע שלמעלה מהשכל. וגם צריך להבין מה שמבואר כאן שיחלום החולם גם מה שלא ראה ולא חשב מעולם, הרי איתא בגמרא⁸ שאין מראין לו לאדם (בחלום) אלא מהרהורי לבו (ולא דבר שלא הורגל לראות ולא הרהר בו מעולם⁹).

(ג) ויש לבאר תחילה מאמר הגמרא הנ"ל שאין מראין לו לאדם (בחלום) אלא מהרהורי לבו, דלכאורה, הרי מצינו חלומות שהם ענין של נבואה, וכמ"ש¹⁰ אם יהי נביאכם גו' בחלום אדבר בו (שכן הוא בכל הנביאים¹¹, מלבד משה רבינו, כהמשך הכתוב¹² לא כן עבדי משה וגו'), וכמו באברהם, כמ"ש¹³ ותרדמה נפלה על אברם גו' ויאמר לאברם וגו', וכן ביעקב, כמ"ש¹⁴ ויחלום והנה סולם וגו'¹¹, וכמ"ש¹⁵ ויאמר אלקים לישראל במראות הלילה גו' אל תירא מרדה מצרימה גו', שזהו"ע של נבואה שבאה מלמעלה, ולכאורה אין זה קשור עם הרהורי לבו¹⁶.

ויובן בהקדם הביאור במארו"ל¹⁷ אין שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד, דלכאורה אינו מובן, הרי ענין הנבואה הוא באופן שרוח ה' דיבר בי ומלתו על לשוני¹⁸, וא"כ, למה לא יוכלו שני נביאים להתנבא בסגנון אחד. אך הענין הוא¹⁹, שאף שתוכן ענין הנבואה בא מלמעלה,

14 ויצא כת, יב.
 15 ויגש מו, ב"ג.
 16 אף שמצינו עניני נבואה גם בחלום שקשור עם הרהורי לבו, כמ"ש ביעקב "וארא בחלום והנה העתודים גו' עקודים נקודים וברודים ויאמר אלי מלאך ה' וגו'" (ויצא לא, יו"ד) — שחלום זה הוא מהרהורי לבו במשך היום בעבודתו בצאן לבן.
 17 סנהדרין פט, א.
 18 שמואל-ב כג, ב.
 19 ראה גם ד"ה פדה בשלום פר"ת, תרפ"ז (סה"מ פר"ת ע' קפד ואילך. תרפ"ז). ד"ה הנ"ל תשי"ג (סה"מ תשי"ג ס"ע נא). וש"נ.

5 ראה מאמרי אדמו"ר הזקן כתובים ח"א ע' לו ואילך; מארו"ל ע' שח. ע' שטז. אוה"ת ויחי ח"ה תתרט, א ואילך.
 6 ד"ה אוסרי לגפן תרע"ח (סה"מ תרע"ח ע' קכט ואילך).
 7 ד"ה ר"ש פתח די"ט כסלו תשכ"ב ס"ו ואילך (סה"מ תשכ"ב ע' פז ואילך).
 8 ברכות נה, סע"ב.
 9 פרש"י שם.
 10 בהעלותך יב, ו.
 11 ראה רמב"ם הל' יסודי התורה פ"ז ה"ב.
 12 שם, ז. וראה רמב"ם שם ה"ו.
 13 לך לך טו, יב"ג.

ה"ז צריך להתלבש בכלים של הנביא, שהם האותיות והסגנון שלו. וע"ד המבואר בדרושי חסידות²⁰ בנוגע לשינוי הסגנון של הרי"ף הרא"ש והר"ן, שאף ששלשתם אומרים אותה הלכה, הנה כל א' מהם אומרה בסגנון ואותיות שלו, לפי מהות נשמתו, כידוע²¹ ששרש האותיות הוא מעצם הנפש. והיינו, שאף שאומרים דבר הלכה שהוא תורת אמת, מ"מ, ה"ז צריך להתלבש באותיות שלהם. ועד"ז בנוגע לנבואה, שאף שזהו דבר ה' שבא מלמעלה, ה"ז צריך להתלבש באותיות של הנביא. ולהעיר, שענין הנבואה הוא באופן של התפשטות הגשמיות²² (וכמ"ש רבינו הזקן בשו"ע²³ בנוגע להנהגת החסידים בשעת התפלה, שהיו מתבודדים ומכוונים בתפלתם עד שהיו מגיעים להתפשטות הגשמיות כו' קרוב למעלת הנבואה), ובאופן של הפשטת הלבושים²⁴, ולא רק לבושים החיצוניים, אלא גם לבושים הפנימיים. אבל, זהו רק בנוגע ללבושים הפנימיים לגבי החיצוניים ממש, אבל לא בנוגע ללבושים הפנימיים ממש, שהו"ע האותיות, שבהם ה' צ"ל התלבשות הנבואה. ובפרט שאמיתית ענין האותיות אינו ענין של לבושים בלבד, שהרי שרשם מעצם הנפש, כנ"ל. ועפ"ז יובן גם בנוגע לענין הנבואה שבחלום, שאף שהנבואה עצמה באה מלמעלה, הרי כיון שצריכה להתלבש באותיות שלו דוקא, הרי זה קשור גם עם הרהורי לבו.

אמנם יש אופן נעלה יותר בנבואה שבחלום, שיחלום מה שלא ראה מעולם ולא חשבו, שזהו"ע נעלה יותר מגילוי הנבואה כפי שבאה בסגנונו של הנביא (שעל זה אמרו שאין שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד), כיון שזהו גילוי אור שלמעלה מהכלים שלו, שלכן לא נוגע בזה ענין האותיות שמהרהורי לבו. ועפ"ז הנה מ"ש בגמרא שאין מראין לו לאדם (בחלום) אלא מהרהורי לבו, הרי זה לפי שהתורה על הרוב תדבר²⁵, ואצל רוב בני אדם באים החלומות מהרהורי לבם במשך היום, וכנ"ל שהכוונה בזה היא בשביל תיקון האותיות כו', או באופן נעלה יותר, בשביל הכלים לענין הנבואה כפי שנמשכת ומתגלה בסגנונו של הנביא, שלכן קשורה עם הרהורי לבו, כנ"ל. אך מ"מ יש גם ענין החלום באופן היוצא מן הכלל, שהו"ע גילוי אור שלמעלה מהכלים שלו, וכנ"ל

22 ראה ד"ה באתי לגני ה'שי"ת פ"ה ובהנסמן בהערת כ"ק אדמו"ר שליט"א שם.

23 או"ח סצ"ח ס"א. ה' ת"ת פ"ד ה"ה.

24 ראה אוה"ת סוכות ע' א'תשטו ואילך.

25 ראה מורה נבוכים ח"ג פל"ד.

20 ראה סה"מ תרצ"ב ע' לח ובהערת כ"ק אדמו"ר שליט"א שם.

21 ראה שער היחוד קלה, ב. ספר

השיחות תורת שלום ע' 245.

מהמאמר שזהו כמו ענין הנס שלמעלה מהטבע, והיינו, שמצד נמנע הנמנעות²⁶ יכול להיות שיאיר בו גילוי אור שלמעלה מהכלים שלו. וזהו גם מה שיש בחלומות ענינים אמיתיים ושקרים, שגם ענין זה הוא מצד נמנע הנמנעות²⁷.

ד) **ולתוספת** ביאור בענין החלום באופן של גילוי אור שלמעלה מהכלים, יש להקדים תחילה המבואר בביכל הנ"ל במאמר שלפנ"ז, בפירוש הפסוק²⁸ מה אנוש כי תזכרנו, שאמרוהו המלאכים שלא תינתן התורה לישראל²⁹, והושיט הקב"ה אצבעו הקטנה ביניהם ושרפן³⁰, דלכאורה אינו מובן, מהו המענה בזה (שהושיט כו' ושרפן) על טענתם כו'. ומקדים ומבאר, דהנה ידוע שבכל נברא יש אורות וכלים, וכך בעבודת האדם, הכלי הוא בחי' נה"י, שזוהי העבודה במעשה כו', והאור הוא בחי' חב"ד שהיא ההשגה שממנה מתפעל כו'. אך כיון שאי אפשר שתהי' העבודה וההתפעלות לפי ערך ההשגה ממש, ולפי מה שהוא משיג בעמקות השגתו היתה צ"ל ההתפעלות שלו בכפלי כפלים מכמו שהיא, אזי עבודתו היא כחטא ופשע בעיניו, לפי מה שצ"ל כשרון העבודה ע"פ השגת המוח. ועד"מ שר גדול שהעבד מכיר בגדלו ועובדו כו', שעבודת העבד בעיני השר היא כחטא ופשע, כי יודע העבד בגדולתו הרבה יותר מכפי העבודה שעובדו כו' (וי"ל שהכוונה היא שגם בעיני העבד נחשבת עבודתו כחטא ופשע לגבי ידיעתו בגדולת השר). ולכן, הנה כל היותר גבוה בבחי' אור ההשגה, יהי' ביותר עניו, שמכיר שפלות עבודתו כו', וכמו המלאכים, שמצד האורות שלהם לא תכשר עבודתם בעיניהם, ה"ה ענווים יותר מהאנשים כו'. וזהו מ"ש בספרי על הפסוק³¹ והאיש משה עניו מאד, יכול ממלאכי השרת, ת"ל מכל האדם אשר על פני האדמה, מכל האדם ולא ממלאכי השרת. וזהו שהושיט הקב"ה אצבעו כו', שגילה באורות שלהם יותר מכפי הצמצום של האורות בכלים, וזהו אצבעו הקטנה, שהיא מדת מלכות, כח הפועל בנפעל, שיסתיר ויצמצם האור, והוא הושיט וגילה אצבע זו יותר מכמו שהי' בתחלה, ושרפן, פי' שנתבטלו מכליהם, לפי שגדלה ההשגה שלהם באור א"ס ב"ה עד שכליהם המגבילים האור לא היו יכולים לסבול, ונתבטלו

(26) ראה שו"ת הרשב"א ח"א סתי"ח. (27) חסר קצת (המו"ל). (28) תהלים ח, ה. (29) ראה שבת פח, ב. (30) ראה סנהדרין לח, ב. (31) בהעלותך יב, ג.

ממציאותם, ובזאת הראה להם התשובה על טענתם מה אנוש כי תזכרנו, שמעשיהם אינם כפי ההשגה כו', שזהו מצד הגבלת הכלי שאי אפשר שישגי מדריגת האור, והרי גם בכך יש כלי לאורות שלכם כו'. והיינו, שהענין דהושיט כו' ושרפן אינו עונש ח"ו, אלא שנתגלה להם גילוי אור נעלה יותר, ועי"ז נעשו מציאות עליונה יותר. ובזה השיב הקב"ה על טענת המלאכים מה אנוש כי תזכרנו, שהחסרון של האדם הוא רק מצד קטנות והגבלת הכלים, שבחי' נה"י אינה לפי ערך בחי' חב"ד, אך כשיומשך גילוי אור נעלה יותר, אזי תבטל הגבלת הכלים, כפי שהי' אצלם כאשר הושיט הקב"ה אצבעו הקטנה ביניהם.

ועפ"ז יש לבאר הטעם שהתורה מספרת אודות טענת המלאכים כו', דלכאורה, הרי אפילו בגנות בהמה טמאה לא דיבר הכתוב³², ועאכו"כ בנוגע למלאכים, ובפרט לאחרי שנוצחו כו', וא"כ, מהו הצורך לספר מה שבתחילה טענו כו'. אך הענין הוא, שכללות הסיפור אודות טענת המלאכים ותשובת הקב"ה עי"ז שהושיט אצבעו כו', יש בו הוראה בכללות העבודה לאחרי מ"ת (שהי' לאחרי השקו"ט עם המלאכים), שלפעמים יכולים וצריכים להתחיל מגילוי אור שלמעלה מהגבלת הכלים (וכמו כללות הענין דמ"ת, כמ"ש³³ וירד הוי' על הר סיני וגו', שאף שהתורה היא למעלה מהשתלשלות כו', מ"מ ירדה למטה ונתלבשה בגשמיות כו'), ועי"י גילוי האור גופא נעשה זיכוך הכלי, שמתבטלת הגבלתו, ונעשה כלי לגילוי אור נעלה יותר כו'³⁴.

ומזה מובן גם בנוגע לענין החלום כפי שהוא באופן של גילוי אור שלמעלה מהכלים, שעם היותו למעלה מהכלים שלו, הרי זה נמשך בפנימיותו, והיינו, שנוסף לכך שענין החלום הוא כמו נס שלמעלה מהטבע, ומצד מנע הנמנעות יכול להיות שיאיר בו האור גם כאשר מצד הכלים שלו אינו ראוי לזה, אלא עוד זאת, שגילוי האור שלמעלה מהכלים פועל זיכוך הכלי כו', כנ"ל.

(ה) **והענין** בזה בעבודת האדם, דהנה, מבואר בד"ה שיר המעלות גו' היינו כחולמים שבתו"א פ' וישב³⁵, בענין החלום שמחבר

(סה"מ תשי"ג ע' לו ואילך). לקו"ש ח"י ע'

52 הערה 28.

(35) שבהערה 2.

(32) בבא בתרא קכג, א.

(33) יתרו יט, כ.

(34) ראה גם ד"ה והוא עומד עליהם

תרס"ג (סה"מ תרס"ג ח"א ע' נו). תשי"ג ס"ח

שני הפכים, שכן הוא בזמן הגלות, שניצוץ אלקות שבנפש האדם הוא בבחינת שינה והסתלקות המוחין, ולכן יכול להרכיב ב' דברים הפכיים, דהגם שבתפלה מעורר את האהבה כו', אעפ"כ, אחר התפלה חולפת ועוברת האהבה, ומתהפך לאהוב את גופו כו'. אמנם, גם אחרי הדברים והאמת האלה לא יפול לב האדם עליו לומר שכל ההתעוררות שבתפלה אינה אמיתית רק כדמיון החלום כו', כי באמת הנה בחי' חלום זה שרשו למעלה ויסודתו בהררי קדש עליון, מבחי' העיגולים, שאין שם התחלקות כלל, ושם כל הדברים המתפרדים למטה מחוברים וכלולים יחד, ולעת"ל (בשוב הוי' את שיבת ציון) אזי יתגלה מדרגה ובחי' זו של החלום כו'. ולכאורה אינו מובן, מהי הנחמה שבדבר, בה בשעה שבמשך זמן העבודה ה"ה במעמד ומצב של תרדמה עמוקה, מבלי לידע וואס טוט זיך מיט אים, להיותו רגע א' באופן כזה ורגע א' באופן הפכי. אך הענין הוא, כמשנת"ל שענין החלום הוא נס שלמעלה מהטבע, שמאיר בו גילוי אור שלמעלה מהכלים שלו, שזהו גם שיש בחלום ענינים אמיתיים ושקרים, היינו, שגם כאשר מצד הגבלת הכלים ה"ה במעמד ומצב שיש בו עניני שקרים, הנה ביחד עם זה יש בו גם ענינים אמיתיים כו'. ועוד זאת, שכאשר ישנו גילוי האור שלמעלה מהכלי, הנה סוכ"ס הרי זה פועל גם זיכוך הכלי, כנ"ל בענין הושיט הקב"ה כו' ושרפן, שמתבטלת הגבלת הכלי כו'.

ו) **ומזה** מובן גם בנוגע לענין הנסים שישנם גם בזמן הגלות (שעז"נ היינו כחולמים), והיינו, לא רק נסים שהם בהעלם (שבאמת ה"ה במדריגה נעלית יותר³⁶, ועליהם נאמר³⁷ לעושה נפלאות גדולות לבדו, שגדולתן של הנפלאות ידוע רק לו ית' לבדו³⁸), אלא גם נסים גלויים, כמו הנס די"ט כסלו³⁹, שגילוי האור שבענין הנס (נוסף על כללות הגילוי אור שבהתגלות תורת החסידות) פועל זיכוך וביטול הגבלת הכלי, והיינו, עי"ז שרואה את הנס (ולא באופן שחושב שזהו נס שאירע לפני יותר מק"ס שנה, אלא כמו נס שאירע עכשיו), ומתפעל מהפלא שבו כו', כמבואר בהמאמר. אמנם, כל זה הוא עדיין בחי' קטנות שבגדלות (כמבואר שם). ומזה באים אח"כ לגילוי עליון יותר, בחי' גדלות שבגדלות, שיתגלה לעת"ל.

37) תהלים קלו, ד.

38) ראה נדה לא, א.

39) ראה אג"ק אדמו"ר הזקן ח"א ע' צח.

36) ראה אזה"ת לתהלים (יהל אור) ע'
קנר ואילך. ד"ה כימי צאתך תשי"ב ותשל"ח
(תו"מ סה"מ ניסן ע' קסב ואילך. שם ע' קצו
ואילך).

(ז) וַיִּהְיֶה רִצּוֹן שֶׁמְעַנִּין הַחֲלוּמוֹת שֶׁבַפ' וַיִּשָׁב נִבּוֹא לִמְקַץ שְׁנַתִּים יָמִים⁴⁰ (שְׁזוּהִי הַפְּרָשָׁה שֶׁמִּתְחִילִים לִקְרוֹא בְּמִנְחַת שַׁבָּת), שֶׁהוּ"ע קָץ הַיָּמִים⁴¹ וְקָץ הַיָּמִין⁴², וּמִיד לֵאחֲז"ז לִוִּיגֵשׁ אֵלָיו יְהוּדָה⁴³, שֶׁהוּ"ע הַגִּשְׁתַּיִת יְהוּדָה לְיוֹסֵף בְּאוֹפֵן דָּאֶחָד בְּאוֹפֵן דָּאֶחָד יִגְשׁוּ⁴⁴, וְכִידוּע' ⁴⁵ שֶׁהוּ"ע סְמִיכַת גְּאוּלָּה לְתַפְלָה שֶׁאֵין מִפְּסִיקִים בִּינֵיהֶם אֶפִּילוֹ בְּדַבְרִים שֶׁבְּקְדוּשָׁה, וְהֵינּוּ, שֶׁמִּתְפַּלֵּה בְּאִים תִּיכָף וּמִיד לְגְּאוּלָּה, ע"י דוּד עֲבָדֵי נְשִׂיא לְהֵם לְעוֹלָם⁴⁶.

44) אִיּוֹב מֵא, ח. וְרָאָה תו"א וַיִּגֶשׁ מִד, ב.

45) רָאָה זַח"א רַה, ב. ד"ה עֵינִין הַגִּשְׁתַּיִת

יְהוּדָה לְיוֹסֵף בְּסֵה"מ תְּרַכ"ט ע' טז. ע' כז.

46) יִחְזַקְאֵל לז, כה. וְרָאָה תו"א שֵׁם

סַע"א וְאֵילֶךְ.

40) ר"פ מְקַץ.

41) רָאָה אוֹה"ת ר"פ מְקַץ.

42) לְשׁוֹן הַכְּתוּב — דְּנִיָּאֵל יב, יג. וְרָאָה

אוֹה"ת שֵׁם.

43) ר"פ וַיִּגֶשׁ.